

การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ: กรณีศึกษาบ้านเวะ
ตำบลเหล่ากวาง อำเภอนोनคุณ จังหวัดศรีสะเกษ
The Development of Buddhist Strengthening Community
: A Case Study of Ban Woh, Laokwang Sub-district, Nonkhoon
District, Sisaket Province

¹พระอธิการสมชาย มณีรัตน์, ²พระมหาธงชัย ธรรมทวี,
³พระมหาขุนทอง แก้วสมุทร และ ⁴พระจรรย์ สุวโจ

¹Phraathikan Somchay Maneerat, ²Phramaha Thongchai Thammathwee,
³Phramaha Khuntong Kaewsamut and ⁴PhraJaran Suwajo

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ, ประเทศไทย
⁴มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

^{1,2,3}Sisaket Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
⁴Mahamakut Buddhist University Northeast campus

⁴skn_181@hotmail.com

Received February 19, 2020; Revised March 2, 2020; Accepted May 9, 2020

บทคัดย่อ

หลักการพัฒนาชุมชนนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเพิ่มคุณภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิมไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการดำเนินชีวิตและการประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้การดำเนินชีวิตสอดคล้องกับหลักธรรมเพื่อลดปัญหาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนตามแนวพุทธคือหลักของความพอเพียงและหลักความสามัคคีชุมชน

กระบวนการคือคนในชุมชนได้มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนาชาวบ้านเชื่อในกฎแห่งกรรม คือเชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย การได้รับการปลุกฝังคำสอนทางพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาทำให้ชาวบ้านมีอุปนิสัยโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีความกตัญญูกตเวที มีความสามัคคีและนิยมการ

ทำบุญความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชนชาวบ้านที่ทำให้มีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งเป็นอย่างดียิ่งขึ้น

ผลวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ: กรณีศึกษาบ้านเวาะ ตำบลเหล่ากวาง อำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษ ในปัจจุบันพบว่าชุมชนบ้านเวาะได้เกิดการพัฒนาตามรูปแบบของหลักความพอเพียง การดำเนินชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบสัมมาอาชีพ ด้านทักษะด้านจักสานของคนในชุมชน เป็นต้น และการถือปฏิบัติตามหลักศีล 5 หลักอิทธิบาท 4 หลักสมชิวิตา จึงทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาใน 5 ด้านคือ ด้านจิตใจ ด้านความสามัคคี ด้านวิถีชีวิตชุมชน ด้านศาสนาและวัฒนธรรมและด้านสังคม

คำสำคัญ : การพัฒนา, ชุมชน, สร้างความเข้มแข็งเชิงพุทธ

Abstract

The principle of community development was very essential to improve the quality of living of the people in the community in various areas including way of living and right livelihood in accordance with Dhamma principles in order to decrease problems and strengthen the community in Buddhist way based on sufficiency and harmony of the community.

The process of community development was that villagers believed in Buddhist teachings specially the Law of Karma believing that one will get the result of what one did. They also believe in life after death. People have been cultivated in the Buddhist teachings and they practice according to the teachings. This makes the people be kind, generous, grateful and harmonious that develops and strengthens the potentials of the community.

Result of the analysis on developing Buddhist strengthening community: a case study of Ban Woh, Laokwang Sub-district, Nonkoon district, Sisaket province found that Ban Woh has been developed in accordance with the model of sufficiency, right livelihood such as weaving and basketry etc. The people observe and practice Dhamma principles including the Five Precepts, Path of Accomplishment 4 and Balanced Livelihood. This has helped community be developed in 5 aspects of mind, harmony, the way of community life, religion and culture, and social aspect.

Keywords: Development, Community, Buddhist Strengthening

บทนำ

โลกและสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาารุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้งส่งผลให้ผู้คนในสังคมต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆรวมทั้งได้ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ ได้แก่การเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นและเห็นแก่ตัวจนขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตการเบียดเบียนกัน การทำร้ายกันและกัน การทุจริตคอร์รัปชัน การแบ่งแยกฝ่ายและการขาดความสามัคคีกลมเกลียวของคนในชาตินับวันจะกลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไขและยิ่งหากปล่อยไว้ให้นานออกไปก็ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ จึงจำเป็นต้องสร้างสังคมให้เข้มแข็งด้วยการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เปรียบด้วยคุณธรรมจริยธรรม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและนำไปสู่การแก้ปัญหาและการป้องกันปัญหาในอนาคต

พระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงเป็นการนำเสนอทางออกให้กับสังคมปัจจุบัน ที่จะช่วยสร้างสังคมให้เข้มแข็งตามวิถีของชาวตะวันออกและวิถีพุทธซึ่งยึดแก่นสาระของความเป็นจริงเป็นหลักตัวอย่างเช่น ศาสนาพุทธได้กล่าวถึงการรู้ความจริงของสรรพสิ่งที่มีอยู่ในโลกนี้ว่า ทุกสิ่งนั้นไม่เที่ยงมีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป ดังนั้นจึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นให้เกิดทุกข์ส่วนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นหากมีการนำมาใช้ปฏิบัติจะนำไปสู่วิถีทางการดำเนินชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานอย่างมีคุณภาพและมีความสุข การมีความพอเพียงเป็นที่ตั้งจะทำให้รู้จักความพอดีจึงใช้ทางสายกลางที่ไม่มากไม่น้อยเกินไป ซึ่งจะส่งผลไปถึงการบริหารจัดการตนเองและทรัพยากรต่างๆอย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือยให้สิ้นเปลืองโดยใช้เหตุ ฉะนั้นเมื่อมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน จะมีการดำเนินการด้านต่างๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป ก่อให้เกิดความสมดุลมั่นคงและยั่งยืนในระดับตนเอง ครอบครัวชุมชนและประเทศชาติตามเงื่อนไขและวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ไม่สร้างความขัดแย้งและความแตกต่างทางวัฒนธรรม (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550: 2) หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณความมีเหตุผลการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริได้รับการสานต่อและรณรงค์กันอย่างกว้างขวางในฐานะที่เป็นหลักธรรมที่มาจากพระพุทธศาสนาขณะเดียวกันในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทยังปรากฏหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ควรศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อขยายผลไปสู่การปฏิบัติ

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเชิงพุทธ มีขีดจำกัดในด้านสำนักของบุคลากรและเทคนิคกระบวนการทำงาน การดำเนินงานจึงเป็นไปแบบใจร้อนฉาบฉวยผลงานไม่เป็นที่ยอมรับแต่เป็นเพียงความพยายามสร้างชุมชนเข้มแข็งในเชิงปริมาณ และเป็นการนำเอาผลของชุมชนเข้มแข็งที่มีลักษณะเข้มแข็งอยู่แล้วมาตอบสนองทางนโยบายเท่านั้น ไม่ได้ทำให้ชุมชนเข้มแข็งเพิ่มขึ้นเท่าใด (พลเดช ปิ่นประทีป, 2543: 9)

เมื่อพิจารณาถึงการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาตามวิถีทางสังคมและทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในท้องถิ่นก็คือ ความพออยู่พอกิน และควมมีชีวิตอยู่ที่สมถะ พอเพียงในทุกมิติของชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน แนวความคิดนี้ หากวิเคราะห์แล้ว จะเห็นได้ชัดเจนว่าประสานสอดคล้องต้องกันอย่างแนบแน่นกับหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนา ที่ว่าด้วยการดำรงชีวิตที่ประเสริฐพอเหมาะพอควรและการเดินสายกลางตามสมมติสัจจะในโลกียธรรมด้วย “วิถีแห่งพุทธ” トラบเท่าที่ยังไปไม่ถึงระดับปรมัตถธรรม ส่วนการดำรงชีวิตอยู่ในโลกียธรรม ธรรมดานั้นก็ให้รู้เท่าทันความเป็นไปและความเป็นจริงของโลก รู้จักประสานกลมกลืนกับโลก ชีวิตและธรรมชาติใช้ประโยชน์และนำกฎเกณฑ์ของธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เท่าที่จำเป็นและให้ก่อประโยชน์สูงสุดโดยไม่เป็นการทำลายและเบียดเบียนกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ: กรณีศึกษาบ้านเวาะ ตำบลเหล่ากวาง อำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อส่งเสริมและเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมั่นคงสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ: กรณีศึกษาบ้านเวาะ ตำบลเหล่ากวาง อำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ: กรณีศึกษาบ้านเวาะ ตำบลเหล่ากวาง อำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ: กรณีศึกษาบ้านเวาะ ตำบลเหล่ากวาง อำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ” ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารและคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสารเพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิด หลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหลักการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ ศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธและศึกษาผลการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ: กรณีศึกษาบ้านเวาะ ตำบลเหล่ากวาง อำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษาจากคัมภีร์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ เช่น การสัมภาษณ์และร่วมจัดกิจกรรมกับชุมชน ซึ่งเรียกอีกอย่างว่าเป็นการเก็บข้อมูลเชิงภาคสนาม สรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะทั้งในระดับนโยบาย องค์กร ชุมชน และในระดับปัจเจกบุคคล

2. พื้นที่และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 พื้นที่ บ้านเวาะ ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5 หมู่ที่ 7 ตำบลเหล่ากวาง อำเภอนโนนคุณ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งอยู่ห่างจากตัวอำเภอนโนนคุณ ไปทางทิศตะวันตกประมาณ 25 กิโลเมตร

2.2 ผู้ให้ข้อมูล ด้วยวิธีสุ่มแบบเจาะจง คือ (1) พระภิกษุ จำนวน 2 รูป (2) ผู้นำชุมชนจำนวน 6 คน (3) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน (4) นักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน (5) ชาวบ้านจำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 21 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพ กล่าวคือ

3.1 การสำรวจ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสำรวจ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการวิจัยในด้านการศึกษาลักษณะการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ กระบวนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ ผลที่เกิดจากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ: กรณีศึกษากองบ้านเวาะ ตำบลเหล่ากวาง อำเภอนโนนคุณ จังหวัดศรีสะเกษ

3.2 การสัมภาษณ์ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยและการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สัมภาษณ์โดยตั้งคำถามแบบปลายเปิด เป็นคำถามที่กว้าง เพื่อให้เกิดคำตอบและคำถามที่หลากหลายในประเด็นที่ศึกษา ภายใต้กรอบแนวคิดและตามความมุ่งหมายของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ในการศึกษาข้อมูลทางเอกสารสำรวจกระทำก่อนที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนาม และในขณะระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม

4.2 เก็บข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลเชิงกายภาพใช้วิธีสังเกตการณ์โดยใช้แบบสังเกตชนิดไม่มีส่วนร่วม เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานและสภาพแวดล้อมทั่วไป ละแบบสังเกตการณ์ชนิดมีส่วนร่วม

4.3 รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง สำหรับข้อมูลพื้นฐาน และคำถามที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้างในการเก็บข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงของแต่ละสถานการณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร และจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนด โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการศึกษา การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ: กรณีศึกษากองเรือ ตำบลเหล่า กวาง อำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษ ใน 5 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านความสามัคคี ด้านวิถีชุมชน ด้านศาสนา และวัฒนธรรม ด้านสังคม การนำเอาหลักพุทธธรรมและศาสตร์พระราชาในส่วน ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้บูรณาการ ดังต่อไปนี้

หลักคำสอนในทางพุทธศาสนาเหมาะสำหรับการพัฒนาบุคคลให้บรรลุ จุดมุ่งหมายสูงสุดแห่งชีวิตบนพื้นฐานของเหตุผลด้วยหลักธรรมที่จะเน้นการพัฒนาที่มี ประสิทธิภาพซึ่งขั้นตอนของการพัฒนาต้องเริ่มต้นด้วยการมีศรัทธา คือมีความเชื่อที่ถูกต้องใน หลักเหตุและผล โดยอาศัยปัญญาเข้าไปกำกับทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ การใช้ปัญญาหรือสติเป็น จุดที่นำสนใจของชุมชนเพื่อก่อให้เกิดกระบวนการคิดทบทวนตามความเป็นจริงเป็นเหตุเป็น ผลนำไปสู่ความสำเร็จทั้ง 5 ด้าน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านจิตใจ

หลักธรรมในทางพุทธศาสนานำมาเพื่อการพัฒนาให้มีความเหมาะสมสำหรับชุมชน นั้นๆได้เป็นอย่างดี เพราะหลักพุทธธรรมเป็นการสร้างคนให้มีคุณภาพและให้มีชีวิตที่ก้าวหน้า ในการเป็นอยู่และการประกอบสัมมาอาชีพ ทำให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตบนฐานแห่งความ ถูกต้องและเป็นจริงรู้จักพึ่งพาตนเอง ขยันหมั่นเพียร ประหยัดอดออม เรียบง่ายใฝ่สันติ มี ศีลธรรม เพื่อแผ่ความรักและปราศจากความเห็นแก่ตัวดังนั้น ในการแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนจึงจำเป็นต้องมีการนำหลักพุทธศาสนาซึ่งมีหลักการและแนวทาง แห่งการพัฒนาอย่างเหมาะสมในการดำเนินชีวิตหรือการประกอบอาชีพ เข้าไปเผยแพร่ฟื้นฟู ให้แก่ชุมชนเพื่อทำให้ชุมชนสามารถที่จะประสานการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจให้สอดคล้อง กลมกลืนเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและความเข้มแข็งทั้งนี้ต้องเน้นที่ว่าการที่จะมี การพัฒนาทางด้านสภาวะจิตใจมิได้หมายความว่าเราจะต้องเลิกการพัฒนาทางด้านวัตถุและ ชุมชนซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงควบคู่ไปด้วยกัน เพื่อที่จะก่อให้เกิดการพัฒนา ทางด้านจิตใจที่ไม่ขัดแย้งกับการพัฒนาด้านวัตถุ และชุมชนเป็นเครื่องหนุนนำให้มีการพัฒนา ตามแนวทางที่เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของบริบทในชุมชนเพื่อก่อให้เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งตาม แนวพุทธ

2. ด้านความสามัคคี

การที่คนในชุมชนนั้นมีความจริงใจต่อกันในทางที่จะพัฒนาชุมชนร่วมกันแล้วความ เป็นจริงนั้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันก็มีผลเพราะหากชาวบ้านมีความอยู่ดีกินดี การ แกร่งแหย่ วิวาทบาดหมางกันก็จะมีน้อย ดังนั้น การใช้กฎหมายก็มีน้อยเหมือนกัน จึงเป็นประเด็น ที่ควรศึกษากองเรือเป็นชุมชนเข้มแข็งเพราะชาวบ้านมีเวลาให้กับการประกอบอาชีพ เกษตรกรรม และทำอย่างมีความหวังไม่ใช่ว่าทำตามยถากรรมเหมือนกับที่บรรพบุรุษได้ทำกันมาใน อดีต ดังนั้น โอกาสที่จะติดอบายมุขจึงมีน้อยมาก เพราะเมื่อเศรษฐกิจดีพอใช้ได้ ไม่มีปัญหาเรื่อง หนี้สินมากชาวบ้านก็ไม่ต้องหาเงินโดยวิธีที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เต็มสุราแก๊งค์มั่วสุมครึกครื้นก็ไม่ค่อย

ทะเลาะเบาะแว้งกันเพราะปัญหาความยากจน ปัจจัยสำคัญแห่งความสามัคคีคือชาวบ้านได้พบปะทำงานร่วมกันอยู่เป็นประจำทำให้มีความเข้าใจกันเห็นอกเห็นใจกันเมื่อเป็นเช่นนี้ก็ทำให้หมู่บ้านไม่มีปัญหาในการปกครองในส่วนของการทำงานร่วมกันก็มีหัวหน้าของกลุ่มนั้นๆ มีกฎกติกาหรือข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้งานดำเนินไปได้ด้วยดีและทุกคนก็ปฏิบัติตามกฎกติกาได้ดี จึงทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมายก็ด้วยเพราะเกิดจากการที่เรามีความสามัคคีต่อกันในชุมชน

3. ด้านวิถีชีวิตชุมชน

การเป็นอยู่ของคนในชุมชนสมัยแต่ก่อนและขณะนี้ปัจจุบันมีความเคารพและเชื่อในเรื่องกรรมที่เป็นผลจากการกระทำนั้นเป็นอย่างมากเพราะเป็นความเชื่อโยงของชาวอีสานที่ก่อนพระพุทธศาสนาจะมามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่จึงทำให้คนในสมัยนั้นมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อการกระทำละคำพูดโดยอิงอาศัยกับหลักในทางพระพุทธศาสนาว่าด้วยเรื่องของศีลเราจะเห็นได้ชัดเจนว่าคนในสมัยก่อนจะไม่ค่อยมีความโลภและไม่ค่อยเบียดเบียนจนเป็นเหตุทำให้เกิดใจกันและนำมาซึ่งความทุกข์ เราจะเห็นว่าคนสมัยก่อนนี้มีอายุยืนก็เพราะเกิดจากอนุภาพของจิตใจที่มีความสุขไม่ทุกข์ร้อนเหมือนปัจจุบันจนทำให้หมู่บ้านหรือชุมชนเกิดความเข้มแข็งทั้งภายนอกและภายในกล่าวคือ ภายนอกคือสุขภาพกายที่เปรี่ยมล้นไปด้วยความสุขหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสใจเบิกบานอยู่ตลอดเวลาและสุขภายในคือ จิตใจที่ไม่มีการคิดอิจฉาคนอื่นกล่าวคือแม้ว่าเราจะดีกว่ารวยกว่าแต่นั้นก็ไม่ได้หมายความว่าเราจะเป็นคนที่มีความสุขเสมอไปคนที่มีความสุขอย่างจริงจังนั้นก็คือคนที่ได้พัฒนาจิตใจให้มีความสุขเข้มแข็งตามแนวทางของพระพุทธศาสนาหลักสังคหวัตถุ 4 ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา โอบอ้อมอารี วจีอ่อนหวาน สงเคราะห์ช่วยเหลือชุมชน ทำตนให้เหมาะสม มนุษย์เราถ้ายึดหลักวัตถุ 4 ก็จะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4. ด้านศาสนาและวัฒนธรรม

ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของชาวบ้านเราเชื่อในกฎแห่งกรรม คือเชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย การได้รับการปลูกฝังคำสอนทางพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาทำให้ชาวบ้านมีอุปนิสัยโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีความกตัญญูกตเวที มีความสมัคสมานสามัคคี และนิยมการทำบุญความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวบ้านนี้ทำให้มีศักยภาพของชุมชนบ้านเราเกิดความเข้มแข็งในการทำกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้านได้อย่างดียิ่งขึ้น

5. ด้านสังคม

การพัฒนาสังคมนั้นมีความสำคัญในการเพิ่มคุณภาพของคนในชุมชนสามารถใช้สติปัญญาตัดสินใจปัญหาเกี่ยวกับตนเองและปัญหาเกี่ยวกับส่วนรวมได้ ซึ่งการพัฒนานี้ต้องพัฒนาที่ตนเองก่อนเพราะพื้นฐานของชุมชนที่ดีจะต้องอยู่บนหลักของพระพุทธศาสนาส่วนประกอบของชุมชนที่สำคัญคือมนุษย์ หรือคนชุมชนจะพัฒนาให้ดีขึ้นนั้นจะต้องมีคุณธรรม มีศีล มีสัจจะ การพัฒนาชุมชนนั้นต้องพัฒนาคนควบคู่ด้วย เพื่อให้คนมีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย จิตใจและปัญญาโดยการประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ดำรงชีวิตอยู่บนรากฐานแห่งสัจจะหรือ

ความจริง ไม่หลงมกมาย มีความพอเพียง รู้จักช่วยเหลือตนเองให้สามารถพึ่งตนเองได้และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข หลักธรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ หลักธรรม คือ ความเพียรหรือความพยายาม หลักไตรสิกขา คือ การพัฒนาพฤติกรรม จิตใจและปัญญาให้ดียิ่งขึ้นหลักอัมปมาท คือการไม่รอเวลาและไม่ประมาท และหลักอิสรภาพแห่งการพึ่งพาตนได้

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ: กรณีศึกษากองบ้านเวาะ ตำบลเหล่ากวาง อำเภอนโนนคุณ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. หลักการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ ด้านจิตใจ สามารถนำเอาหลักธรรมในทางพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาให้มีความเหมาะสมสำหรับชุมชนนั้นๆได้เป็นอย่างดีเพราะหลักพุทธธรรมเป็นการสร้างคนให้มีคุณภาพและให้มีชีวิตที่ก้าวหน้าในการเป็นอยู่และการประกอบสัมมาอาชีพ ทำให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตบนฐานแห่งความถูกต้องและเป็นจริง รู้จักพึ่งพาตนเอง ขยันหมั่นเพียร ประหยัดอดออม เรียบง่ายไม่สันติ มีศีลธรรม เผื่อแผ่ความรักและปราศจากความเห็นแก่ตัวดังนั้นการแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรมเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนจึงจำเป็นต้องมีการนำหลักพุทธศาสนาซึ่งมีหลักการและแนวทางแห่งการพัฒนาอย่างเหมาะสมในการดำเนินชีวิตหรือการประกอบอาชีพซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของบรรยวีสต์ ผางคำและนฤมล ดวงแสงว่าการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชนเพื่อที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจที่ไม่ขัดแย้งกับการพัฒนาด้านวัตถุ (บรรยวีสต์ ผางคำและนฤมล ดวงแสง, 2553) การพัฒนาทางด้านวัตถุและชุมชนซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงควบคู่ไปด้วยกันเพื่อที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจที่ไม่ขัดแย้งกับการพัฒนาด้านวัตถุและชุมชนเป็นเครื่องหนุนนำให้มีการพัฒนาตามแนวทางที่เหมาะสมกับความ เป็นอยู่ของบริบทในชุมชนเพื่อก่อให้เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งตามแนวพุทธซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาพรรณ พิพัฒน์ ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนกับการพัฒนาวัฒนธรรมการเมืองพว นแนวทางแก้ไขการมีส่วนร่วมทางการเมืองควรสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตในชุมชนให้กับชุมชนให้มาก ควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมมากขึ้นหน่วยงานของรัฐต้องเร่งดำเนินการเข้าไปช่วยเหลือชุมชนมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งการให้คำแนะนำปรึกษาทุกๆ ด้านให้ชุมชนเข้าใจ จากการศึกษาคพบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดขึ้นจากการที่ชุมชนมีการเข้าใจซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันจนทำให้ชุมชนเกิดความสุขและเข้มแข็ง (นิภาพรรณ พิพัฒน์, 2549)

2. กระบวนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ: กรณีศึกษากองบ้านเวาะ ตำบลเหล่ากวาง อำเภอนโนนคุณ จังหวัดศรีสะเกษ จากการศึกษาคพบว่า กระบวนการดำเนินชีวิตตามหลักสมชีวิตา การนำหลักสมชีวิตามาแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ คือ การประหยัดเป็น สิ่งจำเป็นอย่างมาก เราจะมีชีวิตราบรื่นปกติสุขได้ก็ต่อรู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้แต่ในสิ่งที่ จำเป็นแก่การครองชีพของเราพยายามใช้จ่ายให้พอเหมาะกับรายได้ของเรา เพราะว่าผู้ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ใช้จ่าย

เกินฐานะของตัวเองนั้นย่อมได้รับความเดือดร้อนทำให้ครอบครัวได้รับความลำบาก เพราะฉะนั้นจะต่อรู้จักประหยัดทรัพย์พยายามใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้นจึงมีความสุขได้ตามสมควร อดภาพของตัวและครอบครัวซึ่งสอดคล้องกับพระมหาวิเชียร ชาญณรงค์ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักธรรมมาพัฒนาจิตใจและใช้ร่วมกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข เพราะการพัฒนาที่แท้จริงนั้นจะต้องทำทั้งสังคม ไม่ใช่ทำเฉพาะชุมชนใดชุมชนหนึ่ง และการพัฒนาที่แท้จริงหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความ สะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ (พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์, 2544: บทคัดย่อ)

กระบวนการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขด้วยหลักอิทธิบาท 4 เป็นหนทางไปสู่เป้าหมายของความสำเร็จในชีวิตได้จริงหากตั้งใจปฏิบัติอย่างถูกต้องซึ่งจากคำให้สัมภาษณ์ของบุคคลในชุมชนที่ได้มีการสอบถามถึงหลักการในการเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิตและหลักในการประกอบอาชีพก็จะมีหลักธรรมเป็นพื้นฐานเพราะสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นภายในชุมชนบ้านเวาะได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภกิจ วรอุไร ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า วัฒนธรรมเครื่องเงินของชุมชนเสื่อมลง เกิดจากคนรุ่นใหม่ไม่สานต่อการมี สวนร่วมของชุมชนเน้นผลประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป ควรแก้ไข ทั้งผู้นำชุมชนสมาชิกในชุมชนคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมทั้งทุกภาคส่วนต้องรณรงค์ชี้แจงประชาสัมพันธ์ให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม (ศุภกิจ วรอุไร, 2548)

3. วิเคราะห์ผลการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ:กรณีศึกษาบ้านเวาะ ตำบลเหล่ากวาง อำเภอนาคูณ จังหวัดศรีสะเกษ จากการศึกษา พบว่า ผลการพัฒนาระดับครอบครัว คือ การดำเนินชีวิตให้มีความมั่นคงได้นั้น จะต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงองค์ความรู้ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้อง คือรู้ขอบเขตความต้องการของตนเองเสียก่อน เพราะการรู้การเข้าใจในขอบเขตความต้องการของตนเอง จะช่วยให้สามารถออกแบบการดำเนินชีวิตได้ว่าควรจะมีการดำเนินชีวิตในรูปแบบใดจึงจะก่อให้เกิดความมั่นคง วิธีการสร้างความรู้ความเข้าใจนั้นคือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชน เช่น เข้ารับการอบรมให้ความรู้ที่ผู้นำชุมชนได้จัดให้มีขึ้นซึ่งเป็นการวางรากฐานให้เกิดความสามัคคีในชุมชน คือความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับชุมชนอย่างยั่งยืนซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาทนต์ศักดิ์ ประไพหลง ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทวัดในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งชุมชน”พบว่า วัดควรปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจชุมชน วัดควรมีความรู้ทุกด้าน ขยายขอบข่ายงาน เป็นผู้ประสานความร่วมมือ จัดฝึกอบรมการบริหารจัดการแก่บุคลากรของวัดและชุมชน ริเริ่มสร้างสรรค์จัดทำแผนงานและโครงการเพื่อชุมชน (พระมหาทนต์ศักดิ์ ประไพหลง, 2547) ผลการพัฒนาระดับชุมชน ความสุขและความเข้มแข็งก็จะเกิดขึ้นได้กับชุมชน คุณภาพชีวิตที่ดีก็จะตามมาตลอดถึงให้ชุมชนได้ตระหนักถึงศักยภาพ และความเพียงพอในชีวิตตนและอาจจะกล่าวได้ว่าการพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการคู่กับธรรมะทางพระพุทธศาสนา การพัฒนาชีวิตด้วยการมองโลกในลักษณะที่เป็นคุณมีประโยชน์เป็นความสุขนั้นเป็นมุมมอง

ลักษณะที่มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตได้ดีสำหรับชุมชนที่จะพัฒนาให้เข้าถึงหลักสัจธรรมนั้นต้องใช้วิธีการที่จะทำให้เห็นประโยชน์เสียก่อน จึงจะทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในคำสั่งสอนได้ เมื่อความสุขที่เป็นผลจากการปฏิบัติได้ประจักษ์กับตนเองแล้วย่อมมีจิตใจนุ่มไปในธรรมได้โดยไม่ง่าย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบ้านเวาะ ตำบลเหล่ากวาง อำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วยพื้นฐานหลัก 5 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านความสามัคคี ด้านวิถีชีวิตชุมชน ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ด้านสังคม ซึ่งเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความมั่นคง โดยที่จะมุ่งเน้นการพัฒนาปัจจัยหลักที่มีอยู่ในชุมชน โดยเริ่มพัฒนาตั้งแต่บุคคลให้เกิดการมีส่วนร่วมให้การดำเนินชีวิตเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับชุมชน ให้เกิดความสามัคคีในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธที่สามารถอยู่ได้ด้วย การพึ่งพาตนเอง ในการแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรมเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนจึงจำเป็นต้องมีการ นำหลักพุทธศาสนาซึ่งมีหลักการและแนวทางแห่งการพัฒนาอย่างเหมาะสมในการดำเนินชีวิต หรือการประกอบอาชีพเข้าไปเผยแพร่ฟื้นฟู ให้แก่ชุมชนเพื่อทำให้ชุมชนสามารถที่จะพัฒนา ตัวเองได้ประสานการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจให้สอดคล้องกลมกลืนเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและความเข้มแข็งทั้งนี้ต้องเน้นที่ว่าการที่จะมีการพัฒนาทางด้านสภาวะ จิตใจได้หมายความว่าเราจะต้องเลิกการพัฒนาทางด้านวัตถุและชุมชนซึ่งจะต้องมีการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงควบคู่ไปด้วยกัน เพื่อที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจที่ไม่ขัดแย้งกับ การพัฒนาด้านวัตถุและชุมชนเป็นเครื่องหนุนนำให้มีการพัฒนาตามแนวทางที่เหมาะสมกับความ เป็นอยู่ของคนในชุมชนเพื่อก่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งตามหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตที่ สมบูรณ์แบบ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). *พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน ตอนว่าด้วยพระสูตร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- นิภาพรณ พิพัฒน์. (2549). “แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนกับการพัฒนา วัฒนธรรมการเมืองกรณีศึกษา: แขวงเม็งราย จังหวัดเชียงใหม่”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บรรยวีสถ ฝางคำ และนฤมล ดวงแสง. (2553). “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้แกสถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติด ของจังหวัดอุบลราชธานี”. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาทนต์ศักดิ์ ประไพหลง. (2547). “บทบาทวัดในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นในจังหวัดชลบุรี”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์. (2544). “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนเพื่อลด ละ เลิกอบายมุข: ศึกษาเฉพาะพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตฺตสีโล)”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พลเดช ปิ่นประทีป. (2543). “องค์กรการเงินชุมชน: ฐานรากที่ขาดไม่ได้ของประชาสังคม,” ในชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ศุภกิจ วรอุไร. (2548). “ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกรณีศึกษาชุมชนหมื่นสาร บ้านวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.